

AAN TAFEL !

-
DE EETKAMER

De eetkamer neemt in elke woning een centrale plaats in. Hoe ze wordt ingericht, hangt af van het sociale statuut en de evolutie van de levenswijzen.

Twee modellen bestaan naast elkaar: een ruimte die specifiek voor de maaltijden wordt voorbehouden, en een meer polyvalente ruimte.

Specifieke ruimte

Tot de 17e eeuw is er geen specifieke ruimte voor de maaltijden. De tafel is verplaatsbaar doordat ze uit schragen en planken bestaat die naargelang dat nodig is, worden opgesteld. De eerste eetkamers doen in de 18e eeuw hun intrede in de huizen van de adel en de burgerij.

In een beschrijving van het huis van een notabele in de 18e eeuw in Tourcoing, schrijft T. Daussy: *“In het midden van de kamer prijkt een lange eiken tafel bedekt met een verfijnd tafelkleed en een tafelloper (...)”*.

In die tijd wordt het bij de welgestelde klassen een must om een ruimte voor te behouden voor het nemen van de maaltijden. De eetkamer is de plaats waar mensen worden ontvangen en sociale contacten worden onderhouden. Het gezin eet er en ontvangt er zijn gasten in een rijkelijk, gekunsteld decor. De eetkamer is met andere woorden bestemd voor het gezins- en sociale leven, terwijl de keuken wordt voorbehouden voor de huisbedienden.

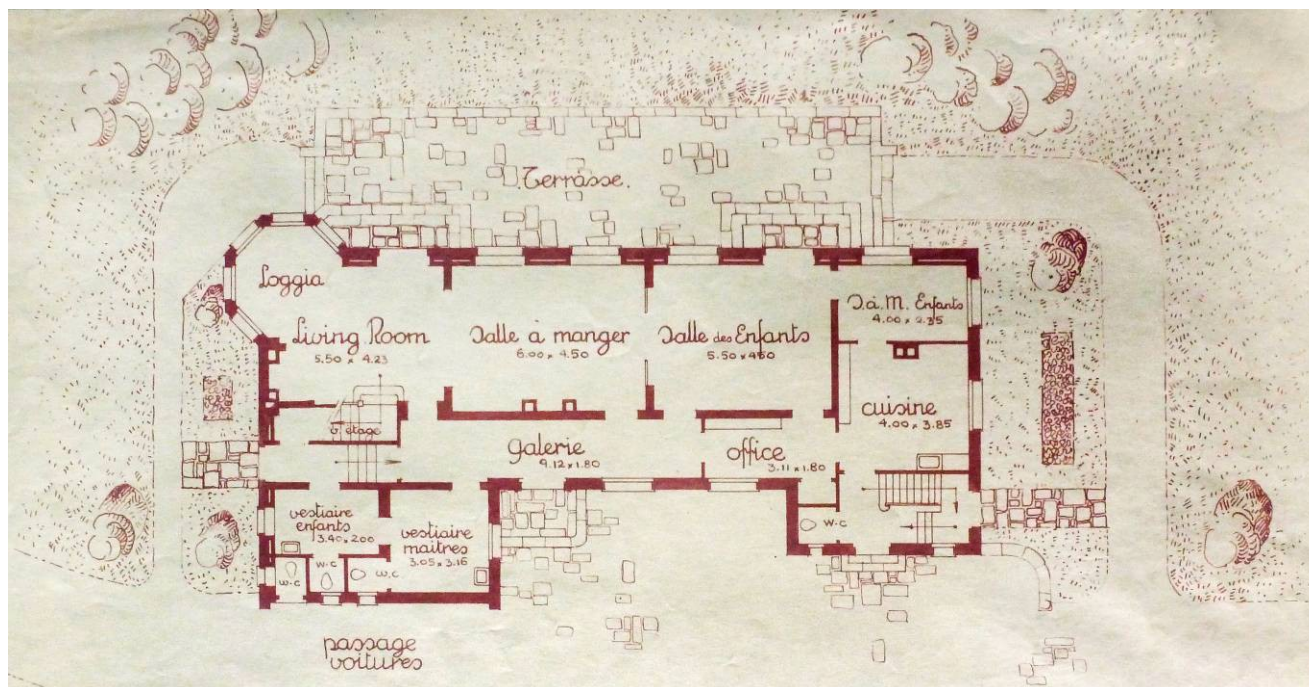
De eetkamer is het symbool van succes en vanaf het einde van de 19e eeuw kiezen ook de middenklassen voor een aparte eetruimte. Naarmate de levenswijzen evolueren en de woningen kleiner worden, wordt de eetkamer eerder een kamer voor gemengd en zelfs veelzijdig gebruik. In de woonkamer of de open keuken naast de eetkamer wordt de intimiteit achter de schermen van het gezinsleven blootgegeven voor de bezoekers.

Plan van het huis van mevr. Flipo in Mont d'Halluin, 1931, inkt op papier van Ch. Bourgeois, coll. C.H.L.

Dit buitenhuis is zo ingericht dat het inspeelt op de behoeften van een kroostrijk en gegoed gezin. De eetkamer geeft uit op de woonkamer, die als ontvangstaal dienst doet maar ook bedoeld is voor het gezinsleven. De kinderen hebben hun eigen ruimte, een eetkamer en een speelkamer die rechtstreeks verbonden zijn met de bijkeuken en de keuken – het territorium van de huisbedienden.

Eetkamer, omstreeks 1929, illustratie uit Travaux d'architecture van Ch. Bourgeois, coll. C.H.L.

In het begin van de 20e eeuw is de belangrijkste kamer in een burgerwoning nog steeds de eetkamer. In deze heuse praalkamer worden decoratieve voorwerpen tentoongesteld: luchters, vaat-, zilver- en houtwerk. Ze maakt deel uit van de etiquette van de maaltijd, een bevoorrecht familiaal maar ook sociaal moment: hier wordt over zaken gesproken, worden huwelijken afgesloten.

Veelzijdige ruimte

Of het nu om materiële redenen is, of om zich aan te passen aan de nieuwe levenswijzen, de eetkamer wordt een veelvormige ruimte met verschillende “huiselijke” functies.

In de 19e eeuw wordt het traditionele woningschema van de landbouwer op het platteland en de arbeider in de stad georganiseerd rond een polyvalente ruimte waar wordt gewerkt, gekookt, gegeten en gewassen. Doordat de woningen zo klein zijn en er zo weinig uitrusting is, eten slechts weinig arbeiders thuis; ze eten buitenshuis, op straat of in een café.

De “alles-in-één-kamer” van landelijke herkomst, die in de steden eerst wordt bekritiseerd omdat ze niet praktisch zou zijn, inspireert ten slotte ook de ontwerpers van arbeiderswoningen. Omstreeks de eeuwwisseling wordt deze formule algemeen aanvaard, want ze draagt in bescheiden middelen bij tot de samenhang van het gezin.

Geleidelijk aan verspreidt het principe van polyvalente ruimte zich naar alle sociale klassen. Kamers worden samengevoegd om nog slechts één grote leefruimte te worden – tegelijkertijd keuken, eetkamer, huiskamer en zelfs kantoor.

Huiselijk tafereel, eerste helft van de 20e eeuw, olieverfschilderij op hout van G. Dervaux, coll. C.H.L.

In een bescheiden woning gaat een jonge vrouw helemaal op in haar boek; haar kopje koffie, dat in een maraboe is opgewarmd, staat klaar. De meubelen, het fornuis, het keukengerei en de tafel met tafelkleed bewijzen hoe multifunctioneel deze keuken is: tegelijkertijd eetkamer en leefruimte.

Keuken van een kleine villa van Jean Prouvé, Les Orions à Tourcoing, omstreeks 1952, foto, coll. Vilogia.

Deze keuken en eetzaal zijn door een gordijn van elkaar gescheiden en ze zijn een voorbeeld van hoe gezellig de kleine woningen die na de Tweede Wereldoorlog worden gebouwd, worden ingericht. Jean Prouvé ontwerpt deze kleine villa in 1952 in Tourcoing en speelt daarmee in op de politieke wil om het tekort aan woningen weg te werken en iets te doen aan de slechte staat van vele huizen.

DAUSSY Thierry, *Les notables à Tourcoing, 1780 - 1820*, Mémoire de Maîtrise, Lille III, 1976.

ELEB Monique, DEBARRE Anne, *L'invention de l'habitation moderne, Paris 1880-1914, Architectures de la vie privée* (suite), Editions Hazan et Archives d'architecture moderne, 1995.

Groupe CMH, *Pluriel et singulier, 1943 - 2003*, Du Comité Interprofessionnel du Logement au Groupe CMH, 2003.

MARENCO Claudine, *Manières de table, modèles de mœurs : 17ème – 20ème siècle*, Editions de l'ENS-Cachan, 1992.

Tourcoing
La Créative

Centre d'Histoire Locale
de Tourcoing

